

בפסוק "יהיו לרצון אמרי פי וכו'"¹ ויפסע שלוש פסיעות לאחוריו כשהוא כורע. אחר-כך יפול על פניו, הוא והאנשים כולם. זהו התיקון המקורי שהתלמוד מורה עליו. והתועלת שבאמירת שליח צבור תפלתו בלחש עם האנשים בתחילה, למרות שבדעתו להתפלל בקול רם, היא "להסדיר תפלתו", כפי שאמרו,² כוונתם כדי שיהא תפשי באמירתו בקול, בלא היסוסים ובלא תקלה בזה משום ש"כל הברכות אף-על-פי שיצא מוציא חוץ וכו'".³ והתועלת שבקריאתו בקול למרות שכבר יצא ידי חובתו וגם האנשים יצאו ידי חובתם בתפלתם בלחש היא להוציא מי שאינו יודע להתפלל ידי חובתו בשמיעת התפלה ממנו.⁴ איזו תקנה נכבדה היא זו עקב חולשת הגלות, כדי שהבור לא יחמיץ את האמירה והשמיעה כאחת, אולם מה מסוכנת היא התקנה, פן יחשוב הבור, שהואיל וההלכה בנויה על "שומע כעונה"⁵ — אינו צריך להטריח עצמו להיות בקי, ובמיוחד אם אביו ומחנכו התרשלו בלימודו בעת הקטנות באופן שיצאד [עמ' 63] בבורותו וימות בקוצר שכלו. וכבר נודע והתפרסם מה שתיקנו אבא מארי זצ"ל, והסכימו עליו תלמידיו חכמים שבדורו שהיו עמו, וזאת בראותו שבאמירת שליח צבור את התפלה בקול, בחזרה אחר הלחש, לא כל האנשים מתפנים לשמוע אותו בתשומת-לב ובעמידת נימוס כעמידתם לתפלה, אלא עמידת טורח והתעסקות בשיחה זה עם זה, שיחה בטילה וכד', חוץ מאשר בשעת הקדושה שאז הם עונים "קדוש" ואת יתר הפרקים, וב"מודים" אומרים התלמידים המדקדקים "מודים דרב-

ויכתם צלאתה בפסוק יהיו לרצון אמרי פי וכו' ויפסע שלוש פסיעות לאחוריו והו רכע תם יפול על פניו הו ואלנאס כאפה הדא הו אלרתית אלצלי אלמדלול עליה פי אל-תלמוד ופאידה איראד שליח צבור תפלתו בלחש מע אלנאס אולא מע כונה עאזמא עלי אן יצלי גהרא הי להסדיר תפלתו כמא קאלוא יענון חתי יכון טלקא פי איראדה מעלנא גיר מתוקף ולא ציר פי דלך לאן כל הברכות אע"פ שיצא מוציא חוץ וכו' ופאידה אעלאנה מע כונה קד יצא ידי חובתו ואלנאס איצא יצאו ידי חובתן בתפלתן בלחש היא להוציא מי שאינו יודע להתפלל ידי חובתו בשמיעת התפלה ממנו ומא אגלה מן תרתיב מע צעף אלגלות חתי לא יפות אלגאהל אלאיאד ואלסמאע מעא ומא אכטרה מן תרתיב לילא יטן אלגאהל אד ובני אלפקה עלי שומע כעונה אנה לא צרורה לה בתכלף אלחפט לא סימא אן כאן אבוה ומרביה פרטאן פי תעלימה פי חאל אלצגר פיבקי [עמ' 63] בגהלה וימות בקצורה וקד עלם ושהר מא רתבה אבא מארי זצ"ל וואפקה עליה תלם חכמ אל-מעצרון לה אלחאצרון מעה ודלך אנה ראי אן איראד שליח צבור אלצלאה גהרא אעאדה בעד אללחש לא יכתצון אלנאס כלהם ללסמאע מנה בתאהב ווקוף תארב כוקופהם ללצלאה כל וקוף תכלף ואשתגאל בחדיה בעצהם מע בעץ שיחה בטילה או נחוהא אלא אנהם ענד אלקדושה יסתגיבון קדוש ובקיה אלפצול וענד מודים יקול אללתמידים אלמחררון מודים דרבנן פראי

1 תהלים יט, טו. 2 ראש השנה לד ע"ב. 3 שם כט ע"א. 4 שם לד ע"ב. 5 סוכה לח ע"ב.

נן", בראותו שיש בזה מכשול עון גדול משום ששיחת האנשים, שעה ששליח צבור מתפלל בלא שהם מקשיבים לשמוע ואינם נוהגים בנימוס בעמידה יש בזה בכיור זלזול איזשהו בכבוד שמים, והסיבה לכך אינה אלא משום היותם יצאו ידי חובתם בתפלת הלחש ואינם מתעסקים באמירת תפלה, משום כך תיקן ז"ל ששליח צבור יקרא בקול את התפלה מההתחלה, והעניין בתפלה יהיה כפי שנוהג בפריסה על שמע ששליח צבור קורא בקול מההתחלה, להוציא מי שאינו יודע, ואילו אלה שהולכים בעקבותיו מתפללים בלחש או שקולם פתוח מקולו, כדי להוציא את עצמם, ואומר את הקדושה בברכה שלישית, כשהאנשים עונים את הפרקים שיש לענותם והכהנים מברכים אחר ההודאה כשהאנשים עונים "אמן" אחר כל ברכה וברכה ומסיים שליח צבור והצבור תפלתם כאחד ופוסעים כולם שלוש פסיעות כבת אחת. תקנה זו התפרסמה בארץ מצרים במשך כל חייו ז"ל ולאחר מותו, והותקנה כתקנה, שלא כמו זולתה, והאנשים ניצלו מהמכשול שהיו נכשלים בו, ולא חלק עליה ז"ל איש מחכמי דורו בזה ולא קבע שזה בניגוד לחכמים, [עמ' 64] אף-על-פי שזה בניגוד ללשון התלמוד,¹ משום שאז לא היתה ביניהם עקשנות ולא קנאה ולא היו ניגשים לפסוק הלכה חסרי לימוד ומנהיגים רעים כפי שהתקיפו כמה מבעלי המחלוקת בדורנו את התועלות הגדולות וההמלצות² והחובות שהמלצנו עליהן. אולם צריך שתדע שראינו שעל-פי תקנה מאוחרת זו, מרבית האנשים נוהגים בדבר שיש בו גנאי על-פי הדקדוק, בקשבם שהם מדקדקים בו, וזאת משום

אן פי דלך מכשול עון עטים לאן חדית אלנאס ושליח צבור יצלי והם גיר מנצתין ללסמאע וגיר מתאדבין פי אלוקוף פיה מן אלזלזול בכבוד שמים מא הו טאהר ומא סבב דלך אלא כונהם יצאו ידי חובתן בתפלת הלחש וגיר משגולין באיראד צלאה פרתב ז"ל אן יעלן שליח צבור באלצלאה מן אלאול ויגרי אלאמר פי אלתפלה כמא יגרי פי פריסה על שמע מן אן שליח צבור יעלן מן אלאול להוציא מי שאינו יודע ותאבעיה יצלון בלחש או בדון אעלאנה להוציא עצמן ויורד אלקדושה בברכה שלישית ואלנאס מסתגיבון אלפצול אלת יגב אסתגאבתהא ויבארכון אלכהנים אחר ההודאה ואלנאס מסתגיבון אמן אחר כל ברכה וברכה ויסיים שליח צבור והצבור תפלתן כאחד ויפסעו כולן שלוש פסיעות כבת אחת ושהר הדא אלתרתיב פי אלדיאר אלמצריה פי טול חיאתה ז"ל ובעד ופאתה ואנתטם כלאף סואה וסלם אלנאס מן אלמכשול אלדי כאנוא ואקעין פיה ולא יכאלף עליה ז"ל אחד מן חכמי דורו פי דלך ולא נסבה למכאלפה עלי אלחכמים פי דלך [עמ' 64] מע כונה כלאף נן אלתלמוד לאנה לס יכן בינהם חנינד ענאד ולא חסד ולא כאן יתערך ללפתיא מקצרון פי אלעלם וארבאב אהויה כמא אעתדי פי עצרנא מן אלמכאלפין עלי מא נדבנא אליה מן אלמצאלח אלכברי ואלמנדובאט ואלואגבאט אלעטמי לכן יגב אן תעלם אן אלנאס פי הדא אלתרתיב אלמתאכר ראינא אכתרהם יעתמדון אמרא פיה אנתקאד ענר אלתחריר והם יטנון אנהם מחררון פיה ודלך אנה אדא וצל שליח צבור

1 ראש השנה לד ע"ב. 2 "וההמלצות": הכוונה למצוות שרצוי לעשותן אך אינן חובה.

לעבודה ועלו כהנים לדוכן יסתעגלון כלהם פי אלאיראד חתי יכמלון צלאתהם קבל ברכת כהנים לילא ימתנעון מן אסתגאבה אמן עלי ברכת כהנים או יסתגיבון ותכון הפסקה קאלוא בנטרהם אלתלמודי בזעמהם לאן אלתלמוד קד בין אן לא יגזו ללמצלי אן יפסיק בתוך תפלתו בענית אמן ונחוהא לא פי קדיש ולא פי קדושה ולא נחוהא ובעצהם יסתעגל אכתו חתי יכמל צלאתה קודם שיגיע שליח צבור למודים לילא יפותה מודים דרבנן והוא תחריר תרכה תחריר לכונה פי נפסה גלטה ולא תחריר פקיה פיה כל צדה ומוך לכטא שדיד אמא כונה מודיא לכטא שדיד פדלך למא יוגבה מן אלאסתעגאל פי איראד אלצלאה ותשוש אלניה ותעלק אלפכרה במסאבקה שליח צבור ותכון צורה אלצלאה צורה קבע ולא תחנונים ואמא כונה פי נפסה גלטה ולא תחריר פקיה פיה פהו לאן אלצלאה תבקי בהדה אלצורה לא תפלת צבור ולא תפלת יחיד לאן תפלת יחיד כל ואחד וואחד מתפלל לעצמו ותפלת צבור כולם אחר שליח צבור והדה אלצורה תחלתה תפלת צבור וסופה תפלת יחיד והוא תשוש ועדם נטאם [עמ' 64] ותעלק אלמתעלק פי דלך במודים דרבנן גהל מנה באלפקה לאן מודים דרבנן ליסת חובה אן תורר ולא בד כל מן סמע שליח צבור יקול מודים יקול מודים דרבנן כמא בין אלתלמוד בזמן ששליח צבור אומר מודים העם מה הן

שבהגיע שליח צבור ל"עבודה" ועולים כהנים לדוכן, ממהרים כולם באמירה כדי להשלים תפלתם לפני ברכת כהנים פן ימנע מהם מלענות "אמן" על ברכת כהנים או שיענו ותהא הפסקה. אמרו, על-פי עיונם בתלמוד לפי טענתם — כיוון שהתלמוד ביאר שאין מותר למתפלל שיפסיק בתוך תפלתו בעניית "אמן" וכד', לא בקדיש ולא בקדושה וכו'; ויש מהם מי שממהר יותר כדי להשלים תפלתו קודם שיגיע שליח צבור למודים כדי שלא להפסיד את "מודים דרבנן" וזהו דקדוק הבא על חשבון דקדוק משום שהוא עצמו טעות ואין בו דקדוק, על-פי ההלכה, אלא ההיפך ממנו, ומביא לידי חטא גדול. אשר להיותו מביא לידי חטא גדול הרי זה בגלל מה שהוא גורם — להיחפזות באמירת התפלה, לשיבוש כוונת הלב ולהתעסקות המחשבה בהתחרות עם שליח צבור; וצורת התפלה נעשית צורת קבע, לא תחנונים.³ אשר לכך שזה עצמו טעות שאין בו דקדוק, על-פי ההלכה, הרי זה משום שבצורה זו נעשית התפלה לא תפלת צבור ולא תפלת יחיד משום שתפלת יחיד — כל אחד ואחד מתפלל לעצמו, ותפלת צבור — כולם אחר שליח צבור, ואילו צורה זו תחילתה — תפלת צבור, וסופה — תפלת יחיד, וזהו שיבוש ואי סדר. [עמ' 64] ודבקונו של מי שנדבק בזה ב"מודים דרבנן", הנה זו בורות מצדו, על-פי ההלכה, משום ש"מודים דרבנן" אין חובה לאמרה בהכרח אלא מי ששומע שליח צבור אומר "מודים", יאמר "מודים דרבנן", כפי שביאר התלמוד: "בזמן ששליח צבור אומר מודים העם מה הן

לעבודה ועלו כהנים לדוכן יסתעגלון כלהם פי אלאיראד חתי יכמלון צלאתהם קבל ברכת כהנים לילא ימתנעון מן אסתגאבה אמן עלי ברכת כהנים או יסתגיבון ותכון הפסקה קאלוא בנטרהם אלתלמודי בזעמהם לאן אלתלמוד קד בין אן לא יגזו ללמצלי אן יפסיק בתוך תפלתו בענית אמן ונחוהא לא פי קדיש ולא פי קדושה ולא נחוהא ובעצהם יסתעגל אכתו חתי יכמל צלאתה קודם שיגיע שליח צבור למודים לילא יפותה מודים דרבנן והוא תחריר תרכה תחריר לכונה פי נפסה גלטה ולא תחריר פקיה פיה כל צדה ומוך לכטא שדיד אמא כונה מודיא לכטא שדיד פדלך למא יוגבה מן אלאסתעגאל פי איראד אלצלאה ותשוש אלניה ותעלק אלפכרה במסאבקה שליח צבור ותכון צורה אלצלאה צורה קבע ולא תחנונים ואמא כונה פי נפסה גלטה ולא תחריר פקיה פיה פהו לאן אלצלאה תבקי בהדה אלצורה לא תפלת צבור ולא תפלת יחיד לאן תפלת יחיד כל ואחד וואחד מתפלל לעצמו ותפלת צבור כולם אחר שליח צבור והדה אלצורה תחלתה תפלת צבור וסופה תפלת יחיד והוא תשוש ועדם נטאם [עמ' 64] ותעלק אלמתעלק פי דלך במודים דרבנן גהל מנה באלפקה לאן מודים דרבנן ליסת חובה אן תורר ולא בד כל מן סמע שליח צבור יקול מודים יקול מודים דרבנן כמא בין אלתלמוד בזמן ששליח צבור אומר מודים העם מה הן

אומרים מודים אנחנו לך יי אלהינו וכו' עלי
 מא תגדה מלכצא פי הלכות רבינו יצחק
 זצ"ל בל אן כאן ביצלי ויקול מודים
 אלאצליה מע שליח צבור קם ליה בדרכה
 מניה ואסתגאבה אמן פי ברכת כהנים ליס
 הי הפסקה לאן אלהפסקה באמן ונחיהא
 אלתי נהוא ענהא הי באן יכון מסתגיב אמן
 או קדוש ונחו דלך גיר מצלי מע שליח צבור
 קד נקל הדא אלתנקה אלצחיה רבינו יצחק
 ז"ל ען רבינו האיי גאון זצ"ל ואתכתה פי
 אלהלכות קאל וכתב רבינו האיי גאון ז"ל
 דמסגנא דרבנן כדעייל איניש לבי כנישתא
 ואשכח צבורא דמצלו בלחשא דמעכב עד
 דמסיימי וכדפתח שליחא דציבורא ומתחיל
 יי שפתי תפתח אומ' בהדי שליחא דציבורא
 מילתא מילתא ועאני קדושתא בהדי ציבורא
 ושפיר דאמי למיעבד הכי דלית בה הפסקה
 והא דאמור רבנן אם יכול להתחיל ולגמור
 היכא דאתחיל מקמי שליח צבור אבל
 כדמתחיל בהדי שליח צבור שפיר דאמי
 וכמא יענה קדושה בברכה שלישית וליס
 דלך הפסקה כמא בין הדא אלגאון ז"ל
 כדלך יענה אמן בברכת כהנים בין הודאה
 ושים שלום וליס דלך הפסקה אלקיאס
 ואחד פאלואגב פי הדא אלצורה אלמרתבה
 אלתי הי נעם אלתרתיב פי הדא אלזמנה אן
 יצלי אלנאס כלהם מע שליח צבור מלה
 מלה מן אול אלצלאה אלי אכרהא וקולהם
 ז"ל אסור למתפלל בצבור להקרים [עמ' 65]
 תפלתו להן ואן לס יכן פי דלך חדה פלנעד
 לתמאם גרץ אלפצל ונקול ואדא כמלוא

אומרים? מודים אנחנו לך יי אלהינו וכו',¹
 כפי שתמצא דבר זה מקוצר בהלכות רבינו
 יצחק זצ"ל,² אולם אם היה מתפלל ואומר
 את "מודים" המקורית עם שליח צבור —
 "קם ליה בדרכה מניה". ועניית "אמן"
 בכרכת כהנים אינה הפסקה משום שהפס-
 קה ב"אמן" וכד' שאסרוה, היא שיהא עונה
 "אמן" או "קדוש" וכד' בלא שהוא מתפלל
 עם שליח צבור. דיוק נכון זה נמסר על-ידי
 רבינו יצחק ז"ל בשם רבינו האיי גאון ז"ל
 וכתב אותו ב"הלכות", אמר:³ "וכתב רבינו
 האיי גאון ז"ל דמסגנא דרבנן כדעייל איניש
 לבי כנישתא ואשכח צבורא דמצלו בלחשא
 דמעכב עד דמסיימי וכדפתח שליחא דצי-
 בורא ומתחיל ה' שפתי תפתח אומ' בהדי
 שליחא דציבורא מילתא מילתא ועאני
 קדושתא בהדי ציבורא ושפיר דאמי למיעבד
 הכי דלית בה הפסקה והא דאמור רבנן⁴ אם
 יכול להתחיל ולגמור היכא דאתחיל מקמי
 שליח צבור אבל כדמתחיל בהדי שליח
 צבור שפיר דאמי". וכשם שעונה "קדושה"
 בברכה שלישית ואין זו הפסקה, כפי שביאר
 הגאון הזה ז"ל, כך יענה "אמן" בברכת
 כהנים בין "הודאה" ל"שים שלום", ואין זו
 הפסקה; ההיקש אחד. החובה אפוא לגבי
 הצורה הזו שתיקנוה, אשר מה טובה היא
 בזמן הזה — שיתפללו האנשים כולם עם
 שליח צבור, מלה מלה, מתחילת התפלה עד
 סופה, ודבריהם ז"ל: "אסור למתפלל בצבור
 להקדים [עמ' 65] תפלתו להן",⁵ אף אם אין
 בכך דקדוק. הבה נשוב להשלמת עניין
 הפרק ונאמר: כשהצבור משלים את התפלה

1 סוטה מ ע"א. 2 פרדס, עמ' שלא ש' 4. הכוונה לברכות טו ע"ב. 3 שם, עמ' שכו ש' 8, שלא ש' 9. 4 על-פי ברכות כא ע"ב.

1 ברכות כה ע"ב.